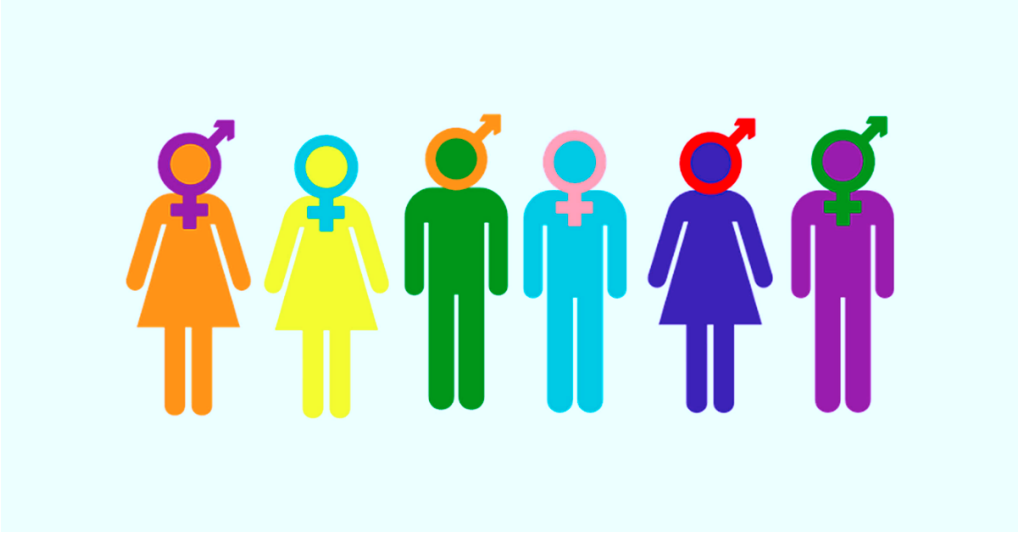
RAPPORT

Våldsprevention och jämställdhet

Fastställd av barn- och utbildningsnämnden
Framtagen av utbildnings- och arbetslivsförvaltningen
Datum 2021-10-11
Ärendenr BUN 2019/848
Version [1.0]

Ett projekt för förskolorna på Gotland

Region Gotland
Besöksadress Visborgsallén 19
Postadress SE-621 81 Visby
Telefon +46 (0)498 26 90 00
E-post regiongotland@gotland.se
Org nr 212000-0803
Webbplats www.gotland.se

Våldsprevention och jämställdhet

Innehåll

Syfte **3**
Bakgrund **3**
Förskolans styrdokument angående genus och jämställdhet 3
Tidigare insatser inom genus och jämställdhet 4
Behov av utveckling kring genus och jämställdhet 5
Förutsättningar för genomförande av projektet 5
Genomförande **5**
Upplägg 5
Utbildningens innehåll 6
Utbildningstillfälle 1, Teori samt att mötas i ämnet 6
Utbildningstillfälle 2, Fördjupning om normer och arbete 6
Utbildningstillfälle 3, Jämställdhet och läroplan = en lovestory 6
Utbildningstillfälle 4, Utsatthet och rättsprocess 7
Utbildningstillfälle 5 Utvärdering och framgångsvägen 7
Analys **7**
Pedagogisk miljö 7
Litteratur och lekmaterial 7
Utforskande mötesplatser skapar nya möten 8
Bemötande 8
Ändrade rutiner för ökad jämställdhet 9
Stereotypa könsroller 9
Integritet, fördomar och förhållningssätt 10
Vårdnadshavare 10
Medarbetare 11
Nyckelpersoner 11
Förskolans Arbetsplats Policy - FAP 11
Ökat antal orosanmälningar 11
Bedömning **12**
Slutsats **13**

Syfte

Syftet med projektet har varit att förtydliga, utveckla och befästa förskolans arbete med jämställdhet, normer och våldsprevention. Det primära målet har varit att alla barn i förskolan och deras vårdnadshavare möter en miljö som tydligt präglas av öppenhet, inkludering och trygghet, samt att pedagoger känner sig väl förtrogna med både teori och praktiskt arbete rörande jämställdhet, normer och våldsprevention. Förskolans miljö ska inspirera och utmana barnen att bredda sina förmågor och intressen utan att begränsas av könsstereotypa uppfattningar.

Bakgrund

Förskolans styrdokument angående genus och jämställdhet

Arbetet med jämställdhet och våldsprevention ligger i linje med de direktiv som återfinns i FN:s Barnkonvention, och som från 2020 också är lag i Sverige. I och med detta har Sverige förbundit sig att skydda alla barn mot alla former av övergrepp. Utöver detta så ansvarar även utbildningssystemet för att varje barn utvecklar förståelse och respekt för t.ex. jämställdhet, tolerans och den enskilde individens suveränitet. Barn ska, i förskolan, möta respekt för sin person och sitt sätt att tänka och förstå omvärlden. Barns rätt till kroppslig och personlig integritet ska respekteras och förskolan ska bidra till att barnen, oavsett könstillhörighet, ska ges förutsättningar för utvidgade uppfattningar om sina möjligheter.

Som en del av skolväsendet står förskolan på en demokratisk grund. Av skollagen (2010:800) framgår det tydligt att utbildningen ska förmedla och förankra respekt för de mänskliga rättigheterna och de grundläggande demokratiska värderingar som det svenska samhället vilar på.

I förskolans läroplan, Lpfö 18, framgår det i första kapitlet under stycke "*Grundläggande värden*" att det åligger förskolan att "*Den ska främja alla barns utveckling och lärande samt en livslång lust att lära. Utbildningen ska också förmedla och förankra respekt för de mänskliga rättigheterna och de grundläggande demokratiska värderingar som det svenska samhället vilar på.*" Vidare i samma stycke står följande "*Var och en som verkar inom förskolan ska främja aktning för människolivets okränkbarhet, individens frihet och integritet, alla människors lika värde, jämställdhet mellan kvinnor och män, flickor och pojkar, samt solidaritet mellan människor. Inget barn ska i förskolan bli utsatt för diskriminering på grund av kön, könsöverskridande identitet eller uttryck, etnisk tillhörighet, religion eller annan trosuppfattning, funktionsnedsättning, sexuell läggning eller ålder, hos barnet eller någon som barnet har anknytning till, eller för annan kränkande behandling. Alla sådana tendenser ska aktivt motverkas.*" (Kapitel 1, sid. 5)

Läroplanens kapitel "*Förståelse och medmänsklighet*" ger även det riktlinjer som visar på vikten av att arbeta med våldsprevention och jämställdhet. "V*ar och en som verkar i förskolan ska främja aktning för varje människas egenvärde och verka för en hållbar utveckling. Utbildningen ska ge barnen möjlighet att utveckla sin förmåga till empati och omtanke om andra genom att uppmuntra och stärka deras medkänsla och inlevelse i andra människors situation. Utbildningen ska präglas av öppenhet*

och respekt för skillnader i människors uppfattningar och levnadssätt. Den ska ge barnen möjlighet att på olika sätt få reflektera över och dela sina tankar om livsfrågor." (Kapitel 1, sid. 5)

I stycket om saklighet och allsidighet betonas ytterligare vikten av barns integritet och fria val. "Förskolan ska vara öppen för skilda uppfattningar. Alla som verkar i förskolan ska samtidigt hävda de grundläggande värden som anges i skollagen och denna läroplan och klart ta avstånd från sådant som strider mot dessa värden. Förskolan ska uppmuntra barnen att föra fram sina tankar och idéer och skapa förutsättningar för detta. Barnens åsikter ska tas tillvara i utbildningen och de ska få möjlighet att bilda sig egna uppfattningar och göra val utifrån sina egna förutsättningar" (Kapitel 1, sid. 8)

Även Läroplanens mål för förskolan är tydligt framskrivna.
I kapitel 2.1, Normer och värden finns följande mål:

- "Förskolan ska ge varje barn förutsättningar att utveckla
- öppenhet, respekt, solidaritet och ansvarstagande,
- förmåga att ta hänsyn till och leva sig in i andra människors situation samt vilja att hjälpa andra,
- förmåga att upptäcka, reflektera över och ta ställning till etiska dilemman och livsfrågor i vardagen,
- respekt"

Kapitel 2.2, Omsorg, utveckling och lärande betonar vikten av att barn ska ges möjlighet att utveckla en förståelse för både sig själv och sin omvärld. Flera av målen inom området är något som det här projektet möter upp:

"Förskolan ska ge varje barn förutsättningar att utveckla

- sin identitet och känna trygghet i den samt medvetenhet om rätten till sin kroppsliga och personliga integritet,
- självständighet och tillit till sin egen förmåga,
- förmåga att fungera enskilt och i grupp, samarbeta, hantera konflikter och förstå rättigheter och skyldigheter samt att ta ansvar för gemensamma regler,
- förmåga att lyssna på och reflektera över andras uppfattningar samt att reflektera och ge uttryck för egna uppfattningar, "

Tidigare insatser inom genus och jämställdhet

Inom Regionen Gotlands Verksamhetsplan och Utbildnings- och arbetslivsförvaltningens (UAF) Aktivitetsplan finns följande målområde "*Befolkningen har likvärdiga förutsättningar för en god och jämlik hälsa och alla barn har goda uppväxtvillkor".* Utifrån detta målområde har det blivit en prioriterad aktivitet att arbeta med barns delaktighet, integritet och jämställdhet.

Tidigare projekt inom förskolan kring jämställdhet har inte gett de långtgående effekter man önskat. En analys kring dessa insatser gav att det behövdes insatser med fokus på att skapa ett långsiktigt arbete för att stärka och befästa arbetssätt och värdegrund som kan skapa bättre förutsättningar för barn att vara mer jämställda. Vid en analys av vad som saknades för att den satsningen skulle ha gett genomslag såg Förskolan Gotland att för att det ska skapas varaktiga förändringar så behövs det att alla som arbetar inom förskola får ökad medvetenhet inom ämnet samt att det måste finnas planer och strategier för det fortsatta arbetet efter att ett projekt är färdigt.

Behov av utveckling kring genus och jämställdhet

Förskolan Gotland har idag en hög medvetenhet hos alla medarbetare om systematiskt kvalitetsarbete. Innan projektet med våldsprevention och jämställdhet sattes igång så har Förskolan Gotland genomgått ett gediget implementeringsarbete kring nya läroplanen, Lpfö 18. Förskolan Gotland har även genomfört projektet "Tillgängliga lärmiljöer" med SPSM (Specialpedagogiska skolmyndigheten) som faller väl in i att arbeta med genus och jämställdhet. En tillgänglig lärmiljö ska vara öppen och neutral och ge alla barn samma förutsättningar till lärande. När diskussionerna kring en önskan att lägga mer fokus på jämställdhet startade så var det ur den ökade medvetenheten kring målarbete, läroplan och tillgängliga lärmiljöer hos medarbetarna. Att knyta samman dessa med våldspreventivt arbete passade mycket bra då Barnkonventionen skulle lagstadgas samt att Förskolan Gotland tagit beslut att arbeta med den på en övergripande nivå med nätverksträffar ledda av Förskolan Gotlands två anställda förste förskollärare.

Förutsättningar för genomförande av projektet

Utifrån identifierade behov sökte Förskolan Gotland projektmedel från Länsstyrelsen, Region Gotland, vilket resulterade i ett beslut om ekonomiska medel för att genomföra projektet i forma av en större utbildningssatsning för nyckelpersoner inom kommunala och fristående förskolor över hela ön. Regionstyrelseförvaltningen inom Region Gotland har även varit delfinansiär i projektet. Projektet lades ut för upphandling och från de anbud som kom in valdes Nina Rung, genusvetare och kriminolog ut som aktör för utbildningens genomförande.

Genomförande

Upplägg

Utbildningen har varit fördelad på fem heldagar under drygt ett år med start i februari 2020 och avslutning i april 2021. Deltagit har ca 70 personer från Gotlands kommunala och fristående förskolor. Alla rektorer i de kommunala förskolorna har tillsammans med förskolans två förste förskollärare samt utvalda medarbetare genomgått utbildningen. Nio personer har deltagit från de fristående förskolorna.

Då det är svårt i förskolan att kunna frigöra tid för alla att gå utbildning tillsammans valdes en modell med att utbilda ett antal nyckelpersoner från förskolorna.

Under utbildningen har det kollegiala lärandet genomförts i tvärgrupper med en blandning av deltagare från hela Gotland och även i grupperingar från egna förskoleområden.

I och med restriktionerna med Coronapandemin blev projektet tvunget att göra om utbildningen från fysisk till digital form och därmed blev utbildningen fördröjd med tre månader.

Utbildningens innehåll

Utbildningstillfälle 1, Teori samt att mötas i ämnet

- Övningar, samtal och workshop
- En teoretisk förståelse för hur normer kopplat till kön befästs och cementeras i daglig verksamhet. Förståelse för hur normer och kultur uppkommer och är kopplat till våld och övergrepp. Förståelse för skillnad mellan genus/kön. Forskning kopplad till vårt bemötande av barn och förståelse för hur våra egna erfarenheter, språkbruk och mönster kopplas samman med vårt bemötande av barn.

Tillfälle 1 genomfördes genom fysiskt möte. Alla deltagare fick i uppgift till nästa tillfälle att observera och dokumentera material, litteratur, sånger och tillgängligheten i miljöerna utifrån ett genusperspektiv.

Utbildningstillfälle 2, Fördjupning om normer och arbete

- En fortsatt fördjupning i underliggande kulturella mönster kopplade till könsnormer och dagligt arbete på förskola. Vilka bilder/språk/material används och hur kan det problematiseras.

Tillfälle 2 genomfördes fysiskt igenom att dela upp alla i grupprum digitalt via kommunikationsplattformen Microsoft Teams.

Alla deltagare fick i uppgift till nästa tillfälle att visa hur vi arbetar med Barnkonventionen i förhållande till läroplanen och vilka aktiviteter vi planerar och genomför utifrån styrdokumenten.

Utbildningstillfälle 3, Jämställdhet och läroplan = en lovestory

- Kunskap om hur stereotypa könsuppfattningar och en ojämställd struktur leder till ökat våld och övergrepp. Barns rätt till kunskap, information och rättigheter.
- Pedagogerna är verktyget. Bemötande och miljöerna är avgörande för arbetet med jämställdhet i förskolan.

Tillfälle 3 genomfördes digitalt via Teams med samtliga deltagare. Alla deltagare fick i uppgift till nästa tillfälle att påvisa hur deras struktur och rutiner ser ut vid oro för barn.

Utbildningstillfälle 4, Utsatthet och rättsprocess

- Kunskap om våld och övergrepp på barn. Omfattning, konsekvenser för barn, ohälsa kopplat till utsatthet. Tecken hos barn, pedagogernas ansvar, rättsprocess, tystnadsplikt.

- Genomgång av hur en process ser ut när barn ska besöka ett barnahus. (Barnahus är ett samarbete mellan, socialtjänst, hälso- och sjukvård, polis och åklagare)

Tillfälle 4 genomfördes digitalt via Teams med samtliga deltagare. Alla deltagare fick i uppgift till nästa tillfälle att göra en utvärdering av utbildningen och göra upp en plan för fortsatt arbete med våldsprevention och jämställdhet på sina förskolor.

Utbildningstillfälle 5 Utvärdering och framgångsvägen

- Insamling av arbetets gång. Framgångsfaktorer, möjliggörare, svårigheter och framåtsyftande inblick och arbete.

Tillfälle 5 genomfördes digitalt via Teams med samtliga deltagare. Under utbildningstillfället gav många uttryck för vikten av de nya kunskaperna och att arbetet behöver fortsätta hållas levande.

Analys

Pedagogisk miljö

En större medvetenhet i val av material och placering i miljön har utvecklats i och med att pedagoger har blivit mer medvetna om vilken betydelse den pedagogiska miljön har, även ur ett jämställdhetsperspektiv.

Litteratur och lekmaterial

De olika träffarna och uppgifterna i projektet har bidragit till utveckling inom fler områden. Spaning i verksamheten med jämställdhetsfokus bidrog till en större medvetenhet kring val av material och litteratur i ett normkritiskt perspektiv. Litteratur granskades vilket gav insikt om att viss litteratur behövde kompletteras med annan för att bredda ur ett normkritiskt perspektiv. Barnen har, i och med detta getts möjlighet till en bredare bild av vem/vilka som kan vara huvudrollsinnehavare i litteratur, en större mångfald gällande familjebilder osv. Många förskolor har köpt in skönlitteratur som verktyg i likabehandlingsarbetet. Det finns ett utbud av bland annat pek-, bilder- och sagoböcker kring genus och dessa har väckt många tankar och inspirerat till spännande samtal i barngrupperna. Pedagogerna har förvånats över hur barnen tagit emot innehållet i litteraturen. De upplever att barnen direkt accepterar människor som de är och att de ännu inte har fördomar kring ”hur det ska vara”. Barnen får fort en förståelse för att människor kan vara och agera olika, till exempel att familjer kan se ut på många olika sätt eller hur det kan kännas att någon känner sig som en flicka fast den har en snopp. Pedagogerna har själva brottats mer med ett accepterande förhållningssätt än barnen och då har böckerna hjälpt till att få tankarna på plats när det har varit svårt att navigera. Pedagogerna har insett vikten av att först och främst få syn på sina

egna fördomar för att därefter kunna göra en förändring. Utbildningen i våldsprevention och jämställdhet har givit medarbetarna verktyg att kunna reflektera över sig själva och sina värderingar. De har i det här projektet anammat att vara en lärande organisation som gjort metareflektioner och delat detta med varandra.

En förskola på landsbygden har tagit hjälp av bokbussen för att beställa böcker med jämställdhet, olika familjekonstellationer och våra olikheter representerade. När de började använda dessa böcker så upptäckte de att en del barn, även bland de yngsta, redan har en tydlig bild av vad som är kvinnligt kontra manligt. Ett exempel på detta var när de läste boken ”Pappas skor”. Då protesterade många av barnen när pappan tar på sig de högklackade skorna då de tyckte att det var fel för ”det är ju mammas skor”. LItteraturen ger stöd både i att upptäcka könsstereotypt tänkande och underlag för att prata om det som berättas i sagorna.

Utforskande mötesplatser skapar nya möten

En förskola har kompletterat de vanliga lekmiljöerna som ofta finns på förskolorna genom att börja skapa fler mötesplatser som är mer utforskande. I de nya utforskande miljöerna byter eller lägger de till nytt material för att ge nya utmaningar när barnen börjar känna sig ”färdiga”. De har till exempel haft sand, makaroner eller löv i ett vattenbord- De har hittat nya material att använda på ljusbordet som olika sorter speglar i olika former. Pedagogerna har sett att dessa mötesplatser attraherar barn på ett sätt som gör att de inte bryr sig så mycket om vem de är tillsammans med och det blir både en jämnare könsfördelning samt att barn som inte leker med varandra i vanliga fall här kan välja att utforska tillsammans. Här blandas pojkar och flickor och möts mer könsneutralt när inga roller finns givna utifrån en viss typ av leksaker som lättare kan föra in dem i de traditionella könsrollerna.

Ovan nämnda förskola har även skapat aktivitetstavlor som används av pedagogerna för att barnen ska välja aktivitet före vem de ska vara tillsammans med och/eller där pedagogerna på ett medvetet sätt delar in barnen i grupper för lek och utforskande. Det som då hänt är att barnen sedan har fortsatt att leka i nya konstellationer som varit mer könsblandade.

Bemötande

Pedagoger har genomfört observationer av olika situationer i verksamheten som även det bidragit till en ökad medvetenhet kring bemötande utifrån kön. Till exempel så har rutiner förändrats utifrån hur man fördelar talutrymmet i en barngrupp. Olika strategier pågår för att öka likvärdigheten i talutrymme för flickor och pojkar.

En förskoleavdelning har arbetat med att observera varandra. De upptäckte bland annat att de ofta ställer högre krav på flickorna, som i deras grupp är ganska självständiga. Tydligast syntes detta vid situationer som när de ska gå ut för att ha aktiviteter. Flickorna får ta tag i situationen med att klä på sig själva medan pojkarna bara sitter stilla på golvet och väntar på att någon ska klä på dem. Det blev en ögonöppnare för barnskötarna som inte trodde att de gjorde någon skillnad mellan pojkar och flickor. Det förekom också att flickorna fick positiv uppmärksamhet för sina kläder och pedagogerna hade svårt att värja sig inför

flickornas förväntan att få en positiv kommentar kring om de hade en ny klänning. Vid observationerna blev det också synligt hur man ofta väljer att tilltala barnen som grupperingar utifrån kön. Innan sa de gärna ”kom nu killar …, och alla tjejer …. Nu undviker man att falla in i det språkbruket som de upptäckt genom att hjälpa varandra och ”pipa” när man tex. uttrycker sig stereotypt för flickor/pojkar. Förskolan har även börjat lyfta exempel på situationer vid sina reflektionsmöten för att hjälpas åt att hitta strategier för att utveckla hur de samtalar med och inför barnen. I samlingar har de ökat medveten om hur de sitter som vuxna, var barnen sitter, hur det påverkar hur många de har ögonkontakt med, hur länge och hur ofta de har ögonkontakt med varje barn. De har tittat på hur mycket och vilken slags kommunikation de har med olika barn och sett att det skiljer sig mellan flickor och pojkar. Pojkarna tilltalas oftare men kortare. Det är ännu för tidigt att veta om det beror på att barnen är olika eller om det är ett mönster utifrån kön. Det här är något de kommer att fortsätta följa för att på längre sikt ge pojkar och flickor en jämlikare språkutveckling och mer likvärdig uppmärksamhet. Utifrån dessa reflektioner kommer Förskolan Gotland nu fortsätta utveckla jämställdhetsperspektivet och tillsammans med ett språkfrämjande arbete genom kompetensutvecklingsinsatser för samtlig personal.

Ändrade rutiner för ökad jämställdhet

Flera förskolor har också berättat under utbildningens träffar hur de har fått syn på rutiner som skapar ojämlika förutsättningar för barnen. Ett exempel har varit att pojkar väldigt ofta kläs på först vilket gör att de kommer ut på gården innan flickorna. Resultatet av detta blir att pojkarna då ges större möjligheter att välja vad de vill leka med för saker och när flickorna kommer ut är ofta de populäraste leksakerna redan upptagna, såsom cyklar. Flera förskolor har berättat hur de då började gör i ordning flickorna först så de ska få möjlighet att gå ut och välja leksaker först vilket resulterade i en jämnare fördelning av lekmaterial mellan könen. Fråga som förskolorna har ställt sig är “varför kläs pojkar på först?”. Om det är för att de “stökar” mer eller har svårare att vänta, hur kan vi då arbeta med att skapa miljöer som manar till lugn som ger alla barn samma förutsättningar att få komma ut och välja lekredskap när det är uteaktiviteter? Hur många andra situationer under en dag i förskolan ser ut på samma sätt?

Stereotypa könsroller

En förskola anordnade maskeraddag. Maskeraddagen hade inget utvalt tema utan det var fritt att välja vad man kunde klä ut sig till. När dagen var slut reflekterade medarbetarna över hur barnen hade klätt ut sig. De såg att 90 procent av de utklädda flickorna hade traditionella ”prinsessklänningar” och att ingen av pojkarna hade valt att klä ut sig som prinsessa. Av de flickor som inte var utklädda till prinsessor kom två utklädda till spöken och en var utklädd till Spindelmannen. Några av flickorna hade valt att inte klä ut sig alls. Bland pojkarna var det få som hade valt att klä ut sig. De pojkar som var utklädda fanns det flera drakar, en bonde och någon med hög hatt. Pedagogerna hade klätt ut sig i könsneutrala kläder såsom troll, fotbollsspelare och djur. Dagen gav frågor som lyftes i arbetslagen:

- Hur kan förskolan uppmuntra mer normbrytande maskerad? Bestämma tema på maskeraden – t.ex. att alla klär ut sig till djur? Eller kommer barnen fortfarande då att komma i "stereotypiska" djurutstyrslar som signalerar manligt och kvinnligt?
- Hur kan förskolorna lyfta det här med vårdnadshavare så de får en möjlighet att reflektera över detta? Ett led i det här kan vara att bjuda in till en maskerad med temat djur och sedan dokumentera vad man ser för att utifrån det försöka diskutera kring normer och värden av manligt och kvinnligt.

Aktuell förskola har beslutat att genomföra en maskerad under hösten med ett djurtema för att se om barnen även då kommer att välja djur som vanligtvis kopplas till kön. Föräldramöte kommer att hållas efter genomförd maskerad där vårdnadshavarna kommer att få vara med och diskutera vad förskolan har sett. Efter det är planen att återigen ha en maskeraddag med valfri klädsel för att se om resultatet kommer att förändras.

Integritet, fördomar och förhållningssätt

Vårdnadshavare

Någon förskola har arbetat med våldsprevention och sexuella övergrepp utifrån projektet. Förskolan har bland annat haft föräldramöte med vårdnadshavare kring ämnet och föräldrarna har fått exempel på hur man kan prata med barnen mer könsneutralt kring saker som händer. Om de t.ex. ramlar, vad säger vi till pojkar kontra flickor? Hur bemöter vi dem? Vad säger vi till våra flickor som kommer hem och berättar att någon pojke har dragit dem i håret eller knuffat dem? Säger vi "han tycker nog om dig" eller säger vi att det inte är ok att göra varandra illa? Förskolan berättade om sitt arbete kring hur de aktivt arbetar med begreppet jämställdhet och barns språkutveckling. Språket har stor betydelse för normer och språket används ofta för att förstärka förutfattade meningar. Medarbetarna arbetar medvetet kring att tänka på hur de ska prata för att öka jämställdheten. De har diskuterat vad man ska säga istället. Att inte prata om att pojkar ska bita ihop, det var inte så farligt eller att flickor som blir slagna får höra att det är för att en pojke tycker om dem. Syftet är att utjämna skillnader kring de ofta outtalade könsnormer som finns. Här försöker förskolan att inte befästa dessa normer ytterligare. Förskolan har åskådliggjort jämställdhetstanken för både medarbetare och vårdnadshavare genom att definiera vad det betyder i det dagliga arbetet.

Jämställdhet är:
Att ge alla barn lika möjligheter, rättigheter
och skyldigheter oavsett kön.
Jämställdhet handlar om att lägga till

Jämställdhet är **inte:**
Att alla ska bli lika
Att vi ska göra tvärtom
Att vi ska ta bort något

Medarbetare

På en förskola så har pedagogerna börjat att diskutera förhållningssätt både utifrån projektet samt utifrån den handledning de fått av specialpedagogen kring anknytning, att se och stärka alla barns självkänsla och självförtroende genom ett medvetet förhållningssätt.

De har också diskuterat hur de stärker barns förmåga att hävda sin integritet och det har påverkat det dagliga arbetet där de blivit tydliga i vad barnen kan säga nej till och/eller i vilka situationer de kan välja vilken pedagog de vill ha hjälp av t.ex. på toaletten. De har också valt ut områden där de ska vara uppmärksamma på sina ordval och t.ex. inte gruppera i flickor eller pojkar. De hjälper också varandra att uppmärksamma om de använder ett ordfattigare och mer dirigerande språk till pojkar än till flickor. Att de vågar uppmärksamma varandra när det inte blir riktigt bra är ett stort steg framåt och är på många sätt ett mycket verkningsfullt sätt att arbeta för det skapar diskussioner och synliggör de tankesätt som finns och skapar förändring.

Nyckelpersoner

De nyckelpersoner som varit med i arbetet med Nina Rung upplever att det ibland är svårt att få med kollegorna och få dem att förstå vad det är vi gör och vad vi kan göra för att börja göra skillnad. Det handlar om omedvetna beteenden och vad vi behöver förändra för att skapa en mer jämställd uppväxtmiljö för att ge bättre förutsättningar för flickor och pojkar ur ett genusperspektiv. Nyckelpersonerna arbetar mycket med att få kollegorna att ständigt titta på sig själva och sitt förhållningssätt genom jämställdhetsperspektiv för att förbättra barnens förutsättningar i lek, dialog och samspel. De ser också att vi behöver fortsätta utbilda inom området så att kunskapsnivån höjs och därmed bidrar till en ökad medvetenhet hos alla.

Förskolans Arbetsplats Policy - FAP

Förskolorna fick i uppgift att skapa en FAP - Förskolans Arbetsplats Policy där det ska framgå hur man konkret arbetar ur ett jämställdhetsperspektiv. Detta arbete (som är under utformande) bidrar till att sätta fokus både på hur vi bemöter barn och hur vi formar barnens lärmiljö.

Arbete bidrar till att jämställdhet hamnar i fokus på agendan i olika frågor och områden inom förskolornas dagliga arbete. Det har även getts utrymme i plan mot kränkande behandling, vilket är ett sätt att årligen utvärdera och följa upp arbetet. Jämställdhet har också hamnat på agendan på APT, föräldramöten, reflektionsmöten osv. Vilket inte var tydligt innan projektet startade. Förskolorna har i det här arbetet även sett över de rutiner och strukturer kring hur man kan och ska agera vid oro för barn.

Ökat antal orosanmälningar

Pedagoger som deltagit i utbildningen har getts en fördjupad kunskap i hur könsstereotypa uppfattningar och en ojämställd struktur kan leda till ökat våld. Socialtjänsten kan se ett ökat antal orosanmälningar under samma tid som projektet har pågått. Här är det dock

ännu för tidigt att säga om det beror på att medvetenheten har höjts hos medarbetarna ute på förskolorna eller om det är våldet som ökat och blivit mer uppenbart under pandemin som pågått under samma tid som projektet. Dock vittnar alla rektorer om att det finns en ökad medvetenhet hos pedagogerna som ställer fler frågor till barnen. Pedagogerna berättar att de ser och lyssnar på ett annat sätt kring det barnen säger och ger uttryck för i lekar och samtal efter genomgången utbildning. En förskola berättar att de nu har gjort en orosanmälan kring ett barn kring saker som barnet berättat och som även tidigare har framkommit i samtal för ca 1 år sedan. Skillnaden mellan då och nu är att medarbetaren idag kunde göra en bedömning utifrån de kunskaper som kommit med utbildningen och dessa gav stöd i att göra en orosanmälan

Bedömning

Vi ser att de nyckelpersoner som deltagit har fått ökade kunskaper och det har medfört att de önskar fortsätta utveckla arbetet. Nyckelpersonerna kommer att tillsammans med skolledning och skolchefen för förskolan fortsätta arbetet med utbildning riktat till samtliga pedagoger för att få en större spridning. För nyckelpersonerna är det ett stort ansvar att kunna förmedla dessa dagar och innehåll till kollegor. De behöver stöd från ledning så att utrymme kan ges för dessa frågor och hamna på de agendor de behöver finnas för att utveckling ska ske och skapa en ökad medvetenhet hos alla medarbetare. Det är svårt att förmedla en hel dags föreläsning och få alla att bli lika engagerade. Några rektorer har under våren visat Kriminolog och föreläsare inom jämställdhet Nina Rungs föreläsning från den 8 mars, som Länsstyrelsen Region Gotland, anordnade utanför projektet, för alla medarbetare och berättar att det gav en ökad medvetenhet hos alla. Föreläsningen skapade ett underlag som gav bra diskussioner kring policy och syn på det gemensamma förhållningssättet.

Det finns en inbyggd naturlig tröghet i att se och förändra i något som är ovant och svårt. Detta är något som lyfts av nyckelpersonerna och det är en viktig aspekt att ha med i det fortsatta arbetet. Just nu arbetar de kommunala förskolorna med följande frågeställningar

- Hur sprider vi kunskaperna vidare?
- Hur ska vi öka förståelsen av värdet kring att arbeta med dessa frågor för övriga medarbetare och för vårdnadshavare?

Det fortsatta arbetet framåt kommer att handla om att ge ökade kunskaper för alla medarbetare för att alla ska kunna känna att de kan vara trygga i att vara delaktiga i arbetet framåt kring det preventiva arbetet och att vara medskapare kring normbrytande aktiviteter.

Slutsats

Projektet har varit inledningen till ett fortsatt utvecklingsarbete gällande jämställdhet i förskolan. I nuläget arbetar förskolorna med att forma en arbetsplatspolicy gällande jämställdhetsarbetet. Analys ger att det behövs utbildning riktat till samtliga pedagoger inom förskolan för att stärka medvetenheten kring det egna bemötandet och förhållningssättet. Det behövs ett ökat kunskapsutbyte/kollegialt lärande för att dela framgångsfaktorer mellan förskolor. Förskolan Gotland planerar för en gemensam handlingsplan för hur man ska agera när man upplever oro kring ett barn. Även vårdnadshavare behöver göras mer delaktiga i arbetet. Här kommer Förskolan Gotland arbeta med att framställa gemensamma material såsom presentationsunderlag och diskussionsunderlag.

I arbetet med våldsprevention och jämställdhet behöver rektorerna vara ledande och driva arbetet. Alla rektorer inom Förskolan Gotland kommer tillsammans med rektorerna i grundskolan gå en vidareutbildning inom dessa frågor i samarbete med Länsstyrelsen Gotland med start hösten 2021. Det som är viktigt att diskutera, utöver en utökad kunskap inom ämnet, är:

- Hur skapas ett implementerat arbetssätt som främjar normer och värden som ger alla barn förutsättningar att fritt välja hur de vill se på sig själv och sina möjligheter utifrån sin individ och inte begränsas av de könsnormer som idag finns i vårt samhälle?
- Hur skapas en kultur där alla reflekterar över sitt förhållningssätt och ständigt utvecklar sig i att arbeta utifrån jämställdhetsperspektivet?
- Hur arbetet med jämställdhet och våldsprevention ska kopplas samman med mål och aktiviteter inom det systematiska kvalitetsarbetet på ett tydligt sätt. Det är t.ex. viktigt att skapa rutiner som säkerställer att det blir ett ständigt lärande och att alla medarbetare inom förskolorna har en minsta nivå i grundkunskaper kring våldsprevention och jämställdhet. Genusarbetet ska vara ständigt pågående.
- Om det finns aktiviteter, skeenden eller andra markörer som vi skulle kunna se på och ha som ett underlag för att mäta de förflyttningar i ändrade beteenden som kommer att ske. Det kan vara konkreta saker som de vi nämnt tidigare i form av maskerad och vad barnen klär ut sig till eller vilka barn som väljer olika lekar eller lekredskap och varför de gör det.

För att göra ytterligare förflyttningar ser Förskolan Gotland att insatser behöver göras i form av:

- Öka kunskaperna för rektorerna så de kan leda arbetet framåt.
- Fånga upp nyckelpersonerna i förskolorna i nätverk för att få fatt i vad som fungerar bra, vad som är svårt och vad som behövs göras i insatser för att stödja dem i arbetet samt för att höja nivån ytterligare.

- Förskolan Gotland kommer under hösten starta ett samarbete med Campus Gotland inom bild, skapande och musik med fokus på genus och jämställdhet samt språkutveckling.
- Nästa år planeras en heldag med alla medarbetare där syftet kommer att vara att försöka knyta ihop arbetet med våldsprevention och jämställdhet med det språkutvecklande arbetet. Detta för att förskolan Gotland kan se att dessa områden samspelar och med ett rikare språk för barnen så finns det en förhoppning att även det ska verka preventivt mot våld.
- Förste förskollärarna kommer under hösten att genomföra nätverk där innehållet kommer att ha fokus på värdegrund, språk samt lyfta vissa delar kring våldsprevention och jämställdhet. Dessa nätverk genomförs för alla kommunala förskolor inom Förskolan Gotland och innefattar både förskollärare och barnskötare. De kommer då få tid till att reflektera och dela med sig av sitt arbete i tvärgrupper från hela Gotland.

Utbildnings- och arbetsförvaltningen, Region Gotland

Lena Gustavsson, Petra Larsson och Ulrika Westin